

JINDŘICH MALŠÍNSKÝ



NA KŘÍDLECH ANDĚLŮ

JINDŘICH MALŠÍNSKÝ

NA KŘÍDLECH
ANDĚLŮ

2016



Veškerá práva vyhrazena.

Žádná část tohoto díla nesmí být reprodukována ani elektronicky šířena bez předchozího písemného souhlasu majitele práv.

Text © Jindřich Malšínský

Korektura: Petra Nestávalová

Sazba a obálka: Dušan Žárský

Vydání první

Vydal Dušan Žárský – ŽÁR, www.zar.cz

v prosinci 2016

ISBN 978-80-86725-91-8

Motto:

KAŽDÝ Z NÁS JE ANDĚL
S JEDNÍM KŘÍDLEM
ABYCHOM VZLÉTLI
MUSÍME SE OBEJMOUT

Luciano De Crescenzo

Věnuji mojí milované vnučce Petrušce



SVÍTÁNÍ

V malém městě na jihu Čech déšť bubnoval na parapety domů, ale na východě pronikl tmou úzký světle namodralý pruh svítání. Na předměstí se válel po střechách oprýskaných dělnických domků hustý dým z komína cihelny a několik ospalých dělníků se nemohlo dočkat konce směny. Na druhém konci městečka se ze všech stran, s nezbytnou cigaretou, scházeli chlapi s bandaskami k pile, kde vrátný zapisoval příchod, aby oznámil mistrovi opozdilce.

První vlak opustil stanici a výpravčí pospíchal do vyhráté kanceláře. Před prosklenými dveřmi několikrát otřepal z červené čepice kapky vody, ohlásil odjezd vlaku, přiložil do malého bubínku polínko dříví, zhasl a pokračoval se zavřenýma očima v přemýšlení.

Prostorné náměstí se chlubilo dvoupatrovými domy s půdními výklenky a zdobenými fasádami, uprostřed rynku stála kašna s kamennými lavicemi. Silnice rozdělovala náměstíčko na dvě části. Směrem k rybníku se prostor zužoval do trojúhelníku, na jehož konci jedna ulička vedla k půjčovně loděk a širší, v opačném směru, ke kostelu s chudobincem a chlapeckou školou. Na této straně náměstí byla prodejna domácích potřeb, rachejtlí a bouchacích kuliček, dva hotely, hudební nástroje, lékárna, rukavičářství, klempír a tmavý krámek s hrnci a květináči.

V přízemí městských domů v prostornější části náměstí byly krámky s nejrůznějším zbožím. Rohový dům u průjez-

du k Pivovarské, dnes silně zapáchající stoce, patřil Morici Götzovi, což byl původní majitel krámku s veteší všeho druhu. Nápis nad vchodem byl téměř nečitelný, neboť jak šla léta, Morice vystřídal jeho syn Ignác a vnuk Samuel.



STŘÍDAVĚ OBLAČNO

Ignác Götz se v pětadvaceti oženil s o pět let starší vzdálenou příbuznou Ester Fleischmannovou, dcerou majitele malé továrny na výrobu česané příže. Byl to sňatek z rozumu. Starý Götz se dostal do dluhů a nezbylo nic jiného, než najít synovi bohatou nevěstu. Fleischmann chtěl mermomocí provdat dceru, které do třicítky zbýval necelý rok a žádný z Židů neprojevil o bohatou soukmenovkyni zájem. Nejenže nevynikala krásou, ale po městě se šeptalo, že se kdysi zamilovala do vdovce křesťanské víry, což v židovské rodině vzbudilo značné rozpaky.

Jednou zašel Fleischmann k Morici Götzovi a bez otálení spustil: „Podíval se, Götz, vy máte dluhy, já mám dceru a peníze. Pravda, bude jí třicet a krásu taky nepobrala, ale každá mince má dvě strany. A nakonec, ve dne bude váš syn v krámmě a večer je tma!“

Tak si plácli a během měsíce si Ignác Götz a Ester Fleischmannová řekli své ano a do roka se manželům narodila dcera. Peníze se do krámků hodily, navíc rozšíření prodeje česané příže přivábilo do prodejny městské ženy, které si při té příležitosti prohlédly a často koupily vystavené zboží.

Ignác si ženu nemohl vynachválit. Byla pracovitá, dobře se starala o domácnost, o prvorozenou Juditu a o pět let mladšího Samuela. Macesy pekla podle tajné rodinné receptury. Úspěch spočíval v přesném množství jednotlivých druhů

mouky a době od zadělání těsta k upečení. Od té doby židovské ženy před svátkem Pesach doma placky nepekly a chodily za Götzovou, která mnohdy nestačila poptávce a musela macesy péct po nocích.

Pesach, jakési židovské Velikonoce, je jedním z největších a nejdůležitějších svátků, připomínající jednak osvobození Židů z otroctví, cestu ke svobodě a probuzení půdy a země. Při předávání macesů, stejně tak jako před podáváním jídel, při probuzení a večer před spánkem se ženy pomodlily: „Buď požehnán, Hospodine, Bože náš, Králi všehomíra, skrze jehož slovo se vše stává.“

Každý pátek před západem slunce se komunita scházivala v synagoze k večerní modlitbě a uctění nejdůležitějšího svátku nového dne, šabatu. Po modlitbě a chvalozpěvu rodina zasedla u prostřeného stolu ke sváteční večeři a od této chvíle do sobotního soumraku byly zakázány veškeré práce a nastala doba odpočinku.

V sobotu po ranní modlitbě navštívil Fleischmann s manželkou dceru s vnoučaty a v družném hovoru setrvali do soumraku, kdy svátek šabat končil a začal nový den. Fleischmannová nikdy nezapomněla na kornout s bonbony a nějakou hračku pro Samuela a parádu pro malou slečnu. U šálku čokolády si ženy povídají drby, zatímco oba muži klábosí o politice.

„Povězte mi, Ignác, co říkají tý rusko-japonský válce?“ začal rozhovor starší muž. „Nevím, co je na tom pravdy, ale v Rusku prý začaly nepokoje, lidé se bouří, a dokonce se stávkuje. Musím vám říct, že žádná revoluce není pro nás, podnikatele, nic dobrého.“

„Dajte s revolucí pokoj, otče.“ „Ester, přines něco k zakousnutí.“

Judita si oblékla novou halenku, dárek od babičky, a u vel-

kého dvoudílného zrcadla se ze všech stran prohlížela. Jednou se tvářila vážně, hned nato s šibalským úsměvem, a teprve když si jí ženy všimly, tak se začervenala: „Babičko, že mám velký nos?“

„Máš takový, jaký ti Bůh nadělil, koneckonců podívej se na ten můj. Máme to v rodě, s tím nic nenaděláš. Tomu svému jsem se líbila a podle jeho řeči se mu líbím pořád.“

Rok 1905 nezačal dobře. Druhý den v lednu v rusko-japonské válce carské vojsko kapitulovalo a Rusko s těžkým srdcem předalo pevnost Port Artur Japonsku.

Na konci měsíce, o „Krvavé neděli“, carská armáda střílela v Petěrburgu do stávkujících dělníků, na ulicích docházelo ke krvavým střetům demonstrantů s policií a vojskem. Počet mrtvých šel do tisíců. Nezaměstnanost, hlad a bída poznamenaly tisíce rodin.

Fleischmannovi nedalo spát, jak se nepříznivá situace projeví v příštích měsících na evropském trhu, ale očekávání nejhoršího se nedostavilo. Právě naopak. Dodavatelé kvalitní vlny dokonce snížili cenu a továrník si mnul ruce a získané peníze investoval do rozšíření výroby. Říkal: „Peníze dělají peníze, a kdo tomuhle nerozumí, měl by jít dělat něco jiného.“

V továrně zaměstnával ženy a jednoho muže, údržbáře Vokurku. Jeho povinností bylo prohlédnout před začátkem pracovní doby všechny stroje a zodpovídal za jejich každodenní provozuschopnost. Fleischmann šetřil, kde mohl. Určoval začátek pracovní doby podle ročního období, stanovil jednotné přestávky pro osobní hygienu a denně zapisoval výkonnost každé pracovnice. Když si Váchová stěžovala, že za to, co vydělá, neuživí rodinu, slyšela vždy stejnou odpověď: „Žádný vás tu nedrží.“

Také dnes to nebylo jiné. „Milostpane, mám doma pět hla-

dových krků, starej má oubytě, všechno leží na mně. Mějte trochu slitování s ubohou ženskou!“

„Slitování! Kdo má slitování se mnou? Dělán od nevidím do nevidím, rodina mě pomalu nezná, císař pán by z pořádnýho člověka sedřel kůži, co já z toho prašivýho života vlastně mám?“ Hned nato se začal litovat: „Podívají se, Váchová, jak vypadám. Chodím shrbený jako stařec, hrudník propadlý, kdoví jestli nemám ty oubytě taky. Kolikrát si říkám, Fleischmanne, máš ty tohle zapotřebí? Vědí, Váchová, a raději to nikomu neříkejte, nevím, nevím, jestli se mi podaří tu fabriku udržet do podzimku.“

A aby z toho života něco měl, koupil si v mladoboleslavské automobilce Laurin & Klement osobní automobil, jímž se mohli pyšnit jen ti nejmovitější mezi movitými.

Jedno celé odpoledne ho Vokurka zasvěcoval do tajů řízení. Jezdili spolu po dvoře továrny a po příjezdové ulici tam a zpět, druhý den projeli městem, přičemž pan továrník kynul přihlížejícím, kteří zděšení uhýbali na chodník, na trávník nebo do příkopu. Dětem běžajícím za automobilem házel bonbony, na všechny se usmíval a myslel si: „Jen se dívejte! Před pár lety židák, dnes pan továrník.“

Po následujícím šabatu se Fleischmann rozhodl, že s manželkou a vnučkou zajedou do nedaleké vsi za švagrovou Boženou, chotí zemřelého strýce Theofila. Božena byla katolička, a proto se o ní v rodině moc nemluvilo.

Chvilku se zdrželi u Ignáce, který neměl slov obdivu pro automobil stojící na náměstí před jeho domem. Zpovzdálí okukovaly vůz ženy, muži se odvážili přistoupit blíž a jeden před druhým se předháněli ve vědomostech, kolik má koní, válců, jakou má spotřebu, a co by si za jeho cenu mohli koupit.

Doma Ester s matkou navlékaly Juditu do jedněch šatiček,

hned nato do jiných, protože k takové vzácné příležitosti se všechno nehodí.

Konečně Juditka nasedla vedle babičky, Fleischmann si zapálil doutník, nastartoval, společně zamávali kolemstojícím obdivovatelům a pomalu se rozjeli. Řidič odhodil nedokouřený doutník, aby se mohl lépe soustředit na řízení, tvářil se vážně a babička vnučce naznačila prstem, aby nemluvila, protože dědeček potřebuje klid.

Ve vsi zastihli pouze babičku, která byla hluchá jako poleno a navíc Němka. „Grüß Gott, Franz,“ zašveholila stařena v domnění, že přišel Franz, nápadník ještě zachovalé vdovy. „Bozena is nicht zu Hause.“

„Und wo ist Božena?“ spustil Fleischmann německy, aby ukázal vnučce své jazykové schopnosti.

„Ich verstehe nicht. Sie haben laut sprechen,“ odpověděla bába.

„Wo – ist – Božena?“ pomalu, slovo po slově, hlasitě artikuloval nezvaný host.

Bába se usmála, jako že rozumí a dodala: „Sie ist auf dem Friedhof.“ Se slovy Danke, Grüß Gott, se rozloučil a byl rád, že je na čerstvém vzduchu, protože v místnosti se nevětralo a všude byl cítit česnek, nakládané okurky a kyselé zelí.

Venku stálo kolem auta několik obdivovatelů, většinou starších mužů a skotačících dětí. Když se řidiči podařilo do-tlačit na sedadlo subkorpulentní manželku, utřel si z čela pot a auto se návsí rozjelo směrem ke hřbitovu. Fleischmann zastavil pod košatou lípou, kde na lavičce podřimovaly dvě stařeny. Jakmile uviděly příjíždějící kočár bez zapřažených koní, daly se s voláním pánaboha na útěk a rovnou na faru. Celé zadýchané se snažily panu faráři vypovědět, co právě viděly. „Zázrak! Stal se zázrak, velebnosti! Pod lipou zastavil kočár bez koní! Jen si to představte!“

Farář se podíval z okna, pak se usmál a pobožným ženám vysvětlil, že je to automobil, zázrak lidského umu, píše a dovednosti.

Ženy se pokřižovaly, ale stejně jim nešlo na rozum, že něco takového je možné. Venku se podivné obludě vyhnuly obloukem a dvě konvice na zalévání raději ponechaly vedle lavice osudu.

Před železnými vraty Fleischmann smekl klobouk a ukázal na nápis na hřbitovní zdi. „Co jsme my, budete i vy. Co jste vy, byli jsme i my.“ „Na tom se, drahé dítě, shoduje křesťanství i židovství a my bychom měli mít tato slova stále na paměti.“

Na hřbitově nedalo práci hledanou osobu najít. Božena v předklonu vytrhávala z hrobu plevel, a když uviděla příchozí, protáhla se a pospíchala jim v ústřety.

„Proboha, Eugene, zrovna jsem na tebe myslela. Je to vůbec možný?“ otřela si ruce do fěrtochu, objala muže, jeho ženu a dívku. „Ty jsi za tu dobu vyrostla,“ pohladila děvče a pomalu s ostatními si šla opláchnout ruce ke kamence s vodou. Před hřbitovem se nestačila divit automobilu, o kterém před časem slyšela vyprávět řemeslníky na návsi.

„Nepovídej mi, Eugene, že je to tvoje. To muselo stát majlant! Kde bys na to vzal.“

„Jo, Boženo, komu se nelení, tomu se zelení,“ odpověděl s potutelným úsměvem Fleischmann.

„Má to někdo štěstí! Ten můj, nebožtík,“ podívala se nahoru a utřela si slzu, „ten pracoval od rána do večera a jednou do roka jsme si mohli jen taktak koupit prase. Chudák z něj stejně nic neměl. Většinou to nebylo buď košer, nebo se bál, že ho chytne žlučník. Já jsem si pochutnávala na prdeláčce a jelítkách, zatímco jemu jsem uvařila šoulet, bramborové šišky nebo zavařeninou plněné taštičky s pracharandou. Při jídle jsem ho pozorovala, jestli se mu dělají sliny, ale on jen

pokrčil rameny. Judaismus to zakazuje, žlučník se přemluvit nedá, a to bylo svaté.“

Fleischmann nabídl Boženě, že ji svezí, ale ta se pokřižovala, že s tím čertovým vynálezem nechce mít nic společného. Nakonec jí zvědavost nedala a za pomoci řidiče nastoupila.

„Ale pojedíš pomalu, abych z toho měla ten pravej požitek,“ nakázala Evženovi, hrdinně zamávala jeho obtlouklé choti a malé Juditce, která si s babičkou sedla na lavičku pod voňavou lípu. Auto se rozjelo. Božena se zprvu jednou rukou držela postranice a druhou za Fleischmanna, ale pak si dodala odvalu a projíždějíc návsí všem mávala a volala: „To je krása, lidičky, přímo nebeská krása!“ Eugen Fleischmann projel návsí až k zámečku, tam se obrátil a opačným směrem se vrátil ke hřbitovu.

Ještě za světla se vraceli do města. Ester je vyhlížela z okna, a když je spatřila, běžela jim naproti. „Pojďte nahoru, připravila jsem malé pohoštění.“ Na stole byly talířky s macesy pomazanými jahodovou zavařeninou, pozlacené hrníčky a konvice s čajem. Začalo se stmívat a Fleischmann byl jako na trní. Nechtěl jet za tmy, vytáhl z vesty cibule, odklopil víčko a dal povel k odjezdu.

Na konci října roku devatenáctistého osmého, den po svatém Tadeáši, odešel na věčnost v osmasedmdesáti letech Moritz Götz, otec Ignáce a děd Samuela. Již několik let si naříkal na oteklé nohy, neslyšel a přimhouřenýma očima se snažil odezírat.

Podle zvyklosti židovského náboženství se pohřeb konal tři dny po smrti zesnulého. Těsně před obřadem si syn, snacha a jejich děti, Judita a Samuel, natrhli šaty vlevo u srdce jako projev lásky, poděkování a úcty k zemřelému. U hrobu pronesli smuteční řeč hesped, načež nejbližší příbuzní spustili

rakev do vykopané jámy a jeden po druhém se slovy: „Budiž ti země lehká,“ vhodili lopatkou do hrobu trochu nakopané hlíny.

Po modlitbě pozůstali procházeli mezi dvěma řadami smutečních hostů, kteří jim vyjádřili slova útěchy. Ignác si všiml, že za nimi jde v řadě neznámý štíhlý elegán s kloboukem zakrývajícím šediny, s knírem, bradkou a vycházkovou hůlkou, zvyrazňující jeho osobnost.

Před hřbitovem muž smekl klobouk a podáním ruky každému vyjádřil hlubokou soustrast. „Jmenuji se Thomas Jürgen Götz a jsem mladší bratr zemřelého. Po smrti otce bratr zdědil kvelb a já jsem odešel za vidinou lepšího života do Vídně.“

Při smuteční hostině vyprávěl, jak se protloukal životem od zametače ulic, přes kamelota, lepiče plakátů a přidavače na stavbě. Tam se seznámil se stejně starým Slovákem a společně se vypravili za štěstím do Ameriky. Usadili se ve městě St. Louis ve státě Missouri, kde dřeli od rána do večera. Spali po ubytovnách a jednoho rána po Imrichovi nebylo ani vidu ani slechu. Jen na stole byl list se vzkazem: „Vraciam sa domov. Veľa šťastia praje Imro.“

„Dřel jsem jako povozník, po několika letech jsem si založil vlastní povoznictví a současně jsem rozvážel po městě poštou doručené balíky. Po dvaceti letech jsem se vrátil do Vídně, oženil se s Editou Ehrenbergerovou, krásnou dívkou, dcerou majitele klenotnictví na Marienstraße. A tak jsem se stal, vážení přátelé, zámožným majitelem vídeňského zlatnictví. Žiju sám, tchán zemřel před několika lety a milovaná Edita odletěla na křídlech andělů vloni tam, kde zpívá ve sboru slavné Mozartovo Rekviem. O smrti staršího bratra jsem se dověděl ve snu. Začátkem října mě v noci navštívil Moric, nalili jsme si sklenici vína a on mě poprosil, abych ho navštívil. Druhý den mi opět ve snu sdělil, že odchází s pokorou z to-

hoto světa a třetí den nemluvil, jen mi ukázal list s nápisem: Moritz Götz, poslední rozloučení v úterý 3. 11. 1908. Prání zesnulého jsem splnil.“

Fleischmann byl tvrdý a neúprosný fabrikant. Neměl sli-
tování nad ženami, které často přicházely s prosbou o po-
skytnutí „foršusu“ v situacích, kdy si nevěděly rady. K příkoří
raději mlčely, aby nebyly v nemilosti mocipána. Trochu jim
pohnulo žlučí, když Fleischmann vyhodil z práce Váchovou,
která s pěti dětmi přišla za továrníkem prosit o poskytnutí
příspěvku na pohřeb muže, který podlehl zákeřné nemoci.
„Jak si to představujete, Váchová! Vy jediná mi věčným naří-
káním otravujete život. Uvědomte si, že nejsem zaopatřovací
ústav. Každý musí myslet na zadní kolečka a ne utratit všech-
no najednou a na konci měsíce nemít co do huby. Spakujte si
svých pět švestek a už se mi neukazujte na očích.“

Po smrti Váchy hledala práci, ale kdo by zaměstnal žen-
skou s pěti dětmi. O sezóně chodila do lesa sbírat lesní plody,
které nosila paničkám do bytu za polovinu toho, co by stály
na trhu. S nejstarší dcerou Libuší trhala podél cesty jablka
a třešně, zatímco menší Pepa pozoroval, jestli nepřichází hlí-
dač. Při setmění vykopávaly brambory, cestou domů přidaly
do kabely hlávkou zelí nebo řepu. V zimě to bylo horší. Malé
děti plakaly hladem, větší je utěšovaly a matka šla v zoufalství
orodovat k paní továrníkové, aby se za ni přimluvila a mohla
se vrátit do práce. Fleischmannová jí slíbila, že s manželem
promluví, ale ten byl neoblomný.

„Pošli jí po Žofii nějaké staré hadry a potraviny, které ne-
jsou košer, ať vidí, že máme srdce na správném místě a milo-
srdenství nám není cizí.“

Kolem čtvrté přinesla posluhovačka balík s potravinami
a obnošené dětské šatstvo po jediné, dnes již dospělé, dce-

ři Ester a zastihla doma jen plačící děti. Klečely na kolenou, ruce sepjaté a jeden přes druhého drmolily otčenáš. Nejstarší Libuše je utěšovala, že se maminka každou chvilku vrátí. Posléze se Žofie dověděla, že matka odešla ráno, dceři přikázala, aby v poledne dětem ohřála bramboračku, a kdyby nepřišla, že se o ně milosrdný Pán Bůh postará. Žofie na nic nečekala a zalarmovala sousedy a ženské z továrny a společně šli ženu hledat. Stopy ve sněhu směřovaly k lesu a posléze k místu odpočinku Váchové. Seděla ve sněhu bez známek života, v ruce provaz se smyčkou, který nestačila použít.

O děti se postarala košíkářka Léblová, sousedka Váchové. Ustlala jim na seně ve stáji, ráno se prý uvidí. Libuše ležela vedle nejmladšího, tříletého Martina, který přestal plakat, teprve když se dověděl, že si maminku odnesli do nebička na křídlech andělů, že se usmívá a posílá mu na dobrou noc pusu.

Druhý den zašla Léblová na radnici, kde jí starší sympatický úředník s pochopením vystavil doklad k přijetí dětí do sirotčince. Do měsíce se podařilo najít v nedaleké vesnici rodiče Váchy a na opačné straně policejního okrsku matku zemřelé. Podle soudního rozhodnutí byly dvě nejmenší děti dány do opatrovnictví věkem mladším prarodičům Váchovým a ostatní k babičce od matky, vdově po hospodáři menší usedlosti s několika hektary půdy.

Babička byla ráda, že v Libuši najde pomocníci a bude si moct s někým popovídat. Brzy se přesvědčila, že její dcera, ač jedna z těch nejchudších, v neustálém strachu o přežití vychovala děti učenlivé, zdvořilé a povahou milé.

Večer si Fleischmann postěžoval manželce, že ve městě známí lidé raději přecházeli přes silnici, jen aby se s ním nemuseli setkat. V dílně ženy odvracely tvář a na jeho dotazy odpovídaly úsečně ano nebo ne a ani Vokurka si nevzal na-

bízenou retku s omluvou, že ho bolí v krku. Na náměstí mu někdo připevnil na auto ceduli s nápisem Flajšman je vrach! Doma našel v poště lístek s tužkou načmáranými slovy: „Tebe musí ten váš pánbů potrestat, a jestli ne, tak skončíš na šibenici.“

Trest Pána Boha a šibenice, tak to bylo pro věřícího Eugena Fleischmanna až moc velké sousto. Doma ho čekala manželka a s hlavou v jejím klíně plačící dcera Ester Götzová. „Maminečko, to je ostuda, co budeme dělat?“

„Co bysme dělali, budeme čekat. Ono se na to časem zapomene. Přijdou nové pohromy, hlad, bída a úmrtí a na Váchovou si nikdo nevzpomene.“

Přicházející Fleischmann zaslechl poslední slova a trochu ho to uklidnilo.

„Maminko, já když vidím otce, hned se mi vybaví žena s pěti sirotky.“

Pozdravil, sedl si na otoman, pohladil dceru po dlouhých tmavých vlasech a pomyslel si: „Zatraceně, já se toho břemene snad nikdy nezbavím.“

Druhý den zajel za rabínem, ale ani ten ho nepotěšil.

„Eugene Fleischmanne, jistě víš, že Bůh je spravedlivý soudce. Jestliže tvá slova nebo tvé jednání zapříčinilo to, čemu jsi mohl zabránit, tak tvé jednání je odsouzeníhodné. Jdi a snaž se o nápravu.“

Doma přemýšlel, jak zjednat nápravu, aby mu bylo odpuštěno. Dát jim peníze? Těch mu bylo líto. Koupit ošacení? To není o moc lepší. Nakonec se rozhodl, že požádá úřad o příspěvek a dětem zemřelé jednou provždy připraví křesťanské Vánoce s pohoštěním a dárky.

V prosinci, dva měsíce po smrti Váchové, Vokurka přivezl sirotky do továrny. Na dvoře byla postavena ozdobená jedlička a pod ní dárky. Každé dítě dostalo balíček s cukrovinka-

mi, pastelky, sešit a gumu, teplé rukavice a šálu. V hale jim kuchařka připravila zelnici, pučálku s vejcem, vánočku a čaj. Na stole bylo ovoce, cukroví a uprostřed hořící svíce.

Děti byly nadšeny, Fleischmann se ženou, dcerou Ester a vnoučaty Juditou a mladším Samuelem také. Po skončení trachtace poděkovala za pohoštění a dárky devítiletá Libuše: „Milostpane a milostpaní, moc vám děkujeme za hezké Vánoce. Škoda, že tu není s námi naše milovaná maminka, která by vám jistě poděkovala za to, co jste nám připravili. Bůh vás opatruj.“

Ta připomínka maminky znovu otevřela ránu, kterou si rodina pana továrníka chtěla pohoštěním zacelit.

Z krbu sálalo teplo a celá rodina se pohodlně uvelebila v jeho blízkosti. Kuchařka přinesla každému šálek horkého čaje a na stůl připravila medové koláčky s čokoládovou polevou.

Když třináctiletá Judita pochválila dědečka za vánoční pohoštění a dárky pro sirotky, ten se jen rozplýval, pokyvoval souhlasně hlavou a bylo vidět, že ho ta slova potěšila. Bylo to předčasné, protože malý Samuel se posadil u babičky na zem, položil jí hlavičku do klína a bezelstně se zeptal: „Babičko, vidíš, že není pravda, co kluci ve škole povídali?“

Fleischmann se přestal usmívat. Jeho šestý smysl mu napověděl, že to, co přijde, nebude nic příjemného. Také babička mlčela.

„Děti říkají, že náš dědeček je vrah.“

Nastalo ticho přerušované pláčem Ester Götzové. Fleischmann se třásl po celém těle, byl bledý, sotva dýchal a snad ani nevnímal, co se děje. Fleischmannová hladila vedle sebe plačící dceru, přivinula k sobě vnuka, který se díval z jednoho na druhého a nechápal, proč se rázem dobrá pohoda změnila v slzy.

Po návratu domů chodil Samuel kolem matky po špičkách, s očima k zemi, s pohybujícími se rty, jakoby chtěl něco říct, ale vždy si to rozmyslel. Matka věděla, že odešli od babičky, aniž by se mu dostalo na jeho otázku odpovědi.

„Samueli, děti ve škole semelou páté přes deváté. Někde něco slyší, neví, o co jde, a potom ve hněvu nebo závisti urazí nevinného člověka. Dědeček není vrah. Přece víš, že vrah je souzen a svůj život tráví ve vězení. Někdy se s pomluvami a zlem nedá bojovat a je lepší být hluchý, slepý a němý.“

V rodině Eugena Fleischmanna hlavní slovo měla jeho žena Ruth. Nikdy mu to nedávala najevo, aby se necítil ponížený, přestože v Tóře i Talmudu se praví, že žena je hlavou rodiny a v domácnosti rozhoduje o výchově dětí, dohlíží na to, aby jídlo bylo košer, zapaluje svíci při šabatě a svátcích.

Ruth pocházela z bohaté ortodoxní židovské rodiny a při jejím svatebním obřadu se dbalo na dodržování všech zvyklostí. Nejprve byla sepsána a podpisy stvrzena satební smlouva. Ketuba se týkala věna a dalších finančních náležitostí a obsahovala slib ženicha, že bude svoji ženu milovat a ctít. Den před svatbou se oba postili a podstoupili rituál mikve, oddělené koupele, očisty duše a těla. Na přání matky byl ceremoniál v duchu starožidovství, teprve potom bylo manželství považováno za uzavřené. Po satební noci žena odhodila roušku se stopou krve jako důkaz toho, že byla pannou.

Společně s Ruth se radila a mnohdy i rozhodovala o vedení domácnosti kuchařka Eleonora, rodiči Fleischmanna nazývaná Elis. Fleischmann se smál, že jí chybí jen inventární číslo a pamatoval si, jak od ní dostal na zadek, když odmítl jíst nadívanou rybu v aspiku, na které si dala tak záležet.

Elis pocházela ze staré židovské rodiny Langů, spřízněné

s předky Eugena Fleischmanna, ale nikdo nevěděl jak. Byla menší, trochu zakulacené postavy neurčitého věku. V mládí o ní říkali, že je mladá stará a ve stáří vypadala pořád stejně. Hlavu zdobily přes noc natočené šediny, obličej byl bez vrásek a na svět se usmívala jiskrnýma přimhouřenýma očima. Těma dovedla potěšit a zmírnit upřímné slovo nesouhlasu. Říkala, že se jí stačí na člověka podívat a ví, s kým má tu čest. Oko je do srdce okno a prozradí přetvářku, předstírané milosrdenství a faleš. Také proto mělo její slovo v rodině Fleischmannů váhu a nikdo se ji nepokoušel oklamat. Panu továrníkovi říkala Eugene, ale jeho ženě vždycky jen paní Ruth.

Začátkem září toho roku onemocněla, špatně se jí dýchalo, nemohla odkašlat a naříkala na bolest na prsou. Všichni kolem chodili po špičkách, utěšovali ji, ale v duchu si říkali, že svíce života dohasíná a ráno i večer se za ni modlili a prosili o milost a boží slitování.

Po večerní modlitbě požádala o hrnek mátového čaje s listy eukalyptu, o kterém říkala, že povzbuzuje smysly a dodává tělu sílu. Při prvním doušku se jí rty zachvěly, jakoby chtěly něco povědět, posléze zavřela oči a s pootevřenými ústy usnula. Ruth zhasla svíci a slova modlitby se proměnila v hlasitý pláč.

Náhle se z lůžka nemocné ozval kašlem přerušovaný hlas: „Rozsviňte! Ve snu mi náš milostivý a jediný Bůh požehnal a prozradil, že světlo mého života zhasne, až lidé přestanou být lidmi, domy budou hořet a černý mrak zastíní slunce. V tratolišti krve budou ležet muži a vdovy s dětmi budou slzami skrápět jejich znetvořená těla.“

Stav kuchařky Elis se pomalu zlepšoval a zanedlouho se zase ujala svého žezla.

Eleonora měla v malíčku kašrut, který určoval potraviny, pokrmy a nápoje košer, způsobilé k požívání a dbala na dodr-

žování doby mezi určitými jídly. Stalo se, že Ruth po masitém obědě se s chutí chystala ochutnat voňavý tvarohový koláč právě vytažený z trouby, ale Elis pekáč odstrčila. Milostpaní muselo stačit se jenom podívat a nechat si chuť na pozdější dobu, neboť čas mezi těmito pokrmy je podle židovského rituálu pět hodin.

Jídelní lístek sestavovaly obě ženy. Milostpaní vybírala podle své chuti, Elis dbala na zásady stanovené Tórou a často do jídelníčku vpašovala od dětství oblíbené jídlo Eugena.

„Tady to dneska voní!“ při vstupu do kuchyně nasával muž vůni, poté se přitočil ke kuchařce a políbil ji na čelo. „Vsadil bych se o cokoli, že bude pečený pstruh na tymiánu a másle.“

„Eugenku, co není, může být,“ a hned poslala Žofii pro pstruha. Ta si celou cestu to slovo opakovala, ale na sádkách zůstala stát s otevřenou pusou a ne a ne si vzpomenout.

„To bude určitě něco fajnovýho, slečinko,“ napověděl rybář, zalovil a vytáhl úhoře. „Tenhle krasavec nikdy nikoho nezklamal. Přiju dobrou chuť!“

Při pohledu na rybu spráskla kuchařka ruce a začala lamentovat: „Ty huso pitomá, cos to přinesla. Hybaj s tím zpátky! Jméno ryby jí napsala na cár papíru a důvod nedorozumění musela vysvětlit i přihlížející paní domu. Úhoř není košer, protože nemá ploutve ani šupiny, což je v rozporu s kašrutem.

Do nového roku devatenáctistého jedenáctého zbývaly už jen tři dny. Vánoční svátky Židé neslaví. Mají Svátek světel, Chanuku, kdy od konce listopadu po osm dní rozsvěcují po západu slunce světla, obvykle v osmiramenném svícnu, v určitém pořadí.

„Marně bys, Joachime, hledal v židovské rodině stromček, dárky, kapra s bramborovým salátem, vánočku s mnoha druhy cukroví, úsměvy, koledy a atmosféru, bez které Váno-

ce nejsou Vánocemi," poučovala žena svého dospělého syna za volantem osobního automobilu.

Ten jen přikývl a přemýšlel nad tím, co je čeká.

„No tak si to tak neber. Koneckonců to byl tvůj nápad. To víš, že to bude překvapení! S tím musíme počítat. A nebude to nic růžového.“

„Mutti, neměli bychom se ještě vrátit?“

„Zbláznil ses? Jedeme takovou dálavu a pak to vzdáme?“

„Fleischmann? Jó, Fleischmann," opáčil na náměstí děda, chvíli přemýšlel, posunul si beranici, aby mu nepřekážela v rozhledu a pokračoval, „Fleischmann říkáte? Tak to bude problém," utřel si několikrát omotanou šálou kolem krku ojíněné vousy. „Fleischmannové jsou tady dva. Jeden je Žid a ten druhý... ten je taky Žid. Ten první má kvelb zrovna támhle na rohu a jmenuje se Götz a ten druhý Fleischmann má fabriku za městem.“

„Tak to bude ten fabrikant," ozvala se žena třesoucí se zimou.

„Že mě to hned nenapadlo! Takováhle nóbl panička přece nebude hledat jen tak někoho. Tak to musíte jet támhle touto ulicí pořád rovně, přes most a na křižovatce se dáte doleva.“

„Zavři konečně to okýnko! Leze to z něj jako z chlupatý deky. Děkujeme.“

Před továrnou zastavili u poschodového domu. Dáma v kožichu upnutém až ke krku a slušivém klobouku s širokým vyztuženým okrajem zazvonila. Muž ji následoval, ale bylo vidět, že se mu moc nechce. „Že jsem radši nemlčel," pomyslel si. „Kdo se moc ptá, moc se dozví a čeho je moc, toho je příliš.“

Otevřít přišla mladá dívka s tmavým vlněným šálem kolem hlavy a ramen a ne příliš uctivě se zeptala: „Co chcete?“

„Ohlase nás panu Fleischmannovi a ať to moc dlouho netrvá, fučí tu jak na vídrholci. Jsem Paulina von Rosenbaum aus Switzerland a tohle je můj syn.“

„To bych ráda věděla, koho to sem čerti nesou. Čekáš někoho?“ otázala se Ruth svého muže, ale to už vbíhala do dveří zadýchaná Žofie.

„Je tam nějaká -von, ale to jméno jsem dočista zapomněla, jó a se synem.“

„Přiveďte je, popleto jedna. To se nám zas tak často nestává, aby nás poctila návštěvou nějaká -von.“

„Máte to tady moc hezké, jenom schodiště by potřebovalo opravit. Málem jsem si zlámala nohu,“ zhodnotila situaci přicházející, a aniž by pozdravila, nastavila Fleischmannovi ruku k polibku.

„To jsem opravdu ráda, že se vám nic nestalo. Čemu vděčíme za vaši návštěvu?“ Ruth za pomoci své dcery vstala z křesla a podala ženě ruku se slovy: „Host do domu, bůh do domu.“

„Mé jméno je Paulina von Rosenbaum a toto je můj syn Dr. Joachim Rosenbaum, primář v nemocnici Milosrdných sester sv. Anežky v Curychu.“

Ten se uklonil a oběma přítomným ženám políbil ruku.

„Byla to nekonečná cesta, syn musel jet pomalu, několikrát jsme zastavili na malé občerstvení, abychom si protáhli údy a nadýchali se čerstvého vzduchu. Popravdě řečeno bych se nejraději někde natáhla, ale nejdříve ze všeho bych se, s vaším dovolením, ráda trochu upravila.“

Ester, která se právě chystala k odchodu, si nenadále překvapení nemohla nechat ujít a nabídla ženě doprovod do koupelny. Žena s úsměvem přikývla, vyňala z kabely luxusní pouzdro s proprietami a s několika děkovnými slovy ji následovala.

Doktor zatím přítomným vyprávěl o tom, že měli velké štěstí, protože druhý den po Vánocích nastala obleva a na silnicích nebylo po sněhu skoro ani památky.

Von Rosenbaum se vrátila z koupelny jako vyměněná. Její štíhlou postavu zdobily krásné světlé vlasy, vzadu svázané stuhou, obličej mírně napudrovaný a smyslně nalíčené rty. Odhalený krk zdobil úzký zlatý řetízek s přívěskem srdíčka s diamantem.

„Ani nevím, jak vám mám poděkovat. Už jsem tady nebyla...“ chvíli se zamyslela a v duchu počítala, „...určitě třicet, dvaatřicet, možná pětatřicet let, ne-li víc.“

Ester nabídla hostům čaj a macesy plněné špenátem a mletým masem.

„Poněkud zvláštní návštěva,“ pomyslela si Ruth.

Fleischmann seděl jako na trní. Něco mu našeptávalo, že to, co přijde, bude načasovaná bomba.

„Tehdy, bylo to na jaře, jsem se šíleně zamilovala do ženatého muže a také já jsem mu nebyla lhostejná. Nosil mi pralinky, drobné dárky, tenhle prstýnek,“ ukázala na kroužek přikrčený mezi drahými prsteny. „Učil mě líbat a netrvalo dlouho a byla jsem v očekávání. Bylo mi necelých devatenáct let! Můj idol klečel přede mnou na kolenou a s rukama sepjatýma mě prosil, abych ho neprozradila, že je šťastně ženatý a se čtyřletou dcerou, že mi dá peníze, abych mohla své dítě slušně vychovat a...“ větu nedokončila.

Fleischmann se sesul z křesla na koberec, s oroseným čelem lapal po dechu a na smrt bledý se slinami kolem úst sténal.

V ten okamžik jediná, kdo si věděl rady, byla von Rosenbaum. Běžela do koupelny a mokrý ručník přikládala nařikajícímu muži na čelo a odhalený hrudník a flakonem dala čichat jakousi vůni. Mladší ženě nařídila otevřít okno, podložila

mu hlavu a pod natažené nohy vsunula několikrát přeložený polštář.

Studený, čerstvý vzduch roztrásl ležícího a bylo třeba ho obložit teplou přikrývkou. Když konečně přišel k sobě, von Rosenbaum mu pomohla posadit se do křesla a stále se třesoucího obložila několika polštáři.

V salonu bylo ticho jako v kostele. První, kdo se vzpamatoval, byla Ruth Fleischmannová. Zraky všech byly upřeny na kyprou ženu, která s kamennou tváří mlčela a jen pohybovala rty. Každá vteřina trvala hodinu. Nekonečné ticho prolomila pomalu s důrazem vyřčená slova: „Ester, nalij nám do těch nejsvátečnějších pohárů bílého vína. Narození ztraceného syna musíme oslavit a ty, Joachime, pojď ke mně, abych tě objala. Vítej k nám do rodiny!“

Víno rozvazuje jazyk, a tak se přítomní dověděli, že von Rosenbaum se v době sblížení s Fleischmannem jmenovala Pavla Víchová. Následovalo vyprávění vystřižené jako z románu pro ženy. Všichni mlčeli, věděli, že to, co přijde, napsal sám život.

„Otec pracoval na berním úřadě jako prokurista a velmi si na tom zakládal. Když se dověděl, že jsem samodruhá, okamžitě trval na svatbě a ještě horší bylo, když se dověděl, že se ženatým mužem. Jako smyslů zbavený začal křičet, nadávat, vyhrožovat a nakonec to dopadlo tak, že mě vyhnal z domu. ‚Děvku s cizím parchantem v srdci a v teple svého domu trpět nebudu.‘ To byla jeho poslední slova a od té doby jsme se neviděli. Marné byly prosby matky, usmíření si nepřál ani na smrtelném loži.“

V místnosti nebylo oko suché. Fleischmann poslouchal se strnulou tváří bez náznaku pohnutí mysli a jakékoliv empatie.

„Celou noc jsem proplakala v parku. K ránu jsem našla azyl v přístřešku na zahradě, a teprve když otec odešel do úřadu, vplížila jsem se do bytu rozloučit se s plačící matkou, sbalila jsem nezbytné ošacení, něco na přežití a peníze jako odstupné za dítě, které jsem nosila pod srdcem.

Rozhodla jsem se, že půjdu k starší sestře do vzdáleného městečka. Zula jsem si sandály a bosky se vydala cestou necestou. K polednímu mi zastavil povoz s nějakým harampádem a kočí mě beze slova ukázal bičem, abych si nastoupila. Sedla jsem si k němu na kozlík, poděkovala, ale on jen mávnul rukou. Celou cestu nepromluvil, jen občas se podíval na moje bolavé nohy.

Myslela jsem si, že je němý, ale potom přece jen promluvil: ‚Bosky ti to nepůjde, v sandálech taky ne, tak nezbyvá nic jinýho, než abych tě dovezl na místo.‘ Byla jsem mu opravdu vděčná.“

Ester dolila víno, nabídla posluchačům sušenky a zavřela okno, protože vítr pohyboval záclonami a rušil napjatou atmosféru v salonku. Vypravěčka pochválila lahodnou chuť vína, podívala se na mlčícího Fleischmanna, který na první pohled vypadal, že spí, ale bedlivě naslouchal vyprávění nezvaného hosta.

„Sestra se podívala při pohledu na zpoceného sourozence s rozedřenýma nohama a ještě víc, když se dověděla důvod mé návštěvy. Zavolala svého muže a ten mě v náručí donesl do domku.

Sestra ani její manžel nadšení nebyli, teprve peníze sehrály, tak jak to v životě vždy bývá, svou roli. Pomáhala jsem v domácnosti, na zahradě, občas jsem uvařila a měla radost, když mě její muž pochválil, což se moc nezamlouvalo sestře Lucii.

Časem jsem zpozorovala, že se na svého muže potutel-

ně usmívá, hladí si břicho a on se nechápavě dívá, co se to děje.

„Myslím si, že David bude mít sourozence,“ povídám jen tak pro sebe při mytí nádobí, ale ne zas tak tiše, aby to švagr u zrcadla s namydlenou tváří a břitvou v ruce neslyšel. V tom okamžiku se ozvalo „au“ a on s krvácející tváří běžel na dvorek za svojí ženou, aby ji objal, líbal a v náručí s ní točil, div nespadli do slepičin, které nestačila odklidit.

Následovaly společné nákupy plínek, čepiček, košilek, kojeneckých oblečků, rukaviček a botiček, dudlíků a bryndáček, peřinek, zavinovaček a povijanů.

Na konci února roku osmnáctistého sedmdesátého jsem cítila, že přišla moje těžká hodinka. Máš času dost, utěšovala mě zkušenější sestra, ale druhý den už moc času nezbývalo a málem bych porodila bez porodní báby. Naštěstí bydlela kousek od nás a než doběhla, bylo vše připraveno k porodu. Všechno šlo jak na drátku. Kluk řval, až uši zaléhaly, a bába mu předpověděla kariéru zpěváka. O jménu jsem dlouho nepřemýšlela. Na křestním listě je zapsán jako Eugen...“

V tu chvíli se ozvalo u posluchačů neurčitě hlasité povzdechnutí a v očích Fleischmanna se poprvé objevily slzy.

„O tři měsíce později se situace opakovala. Sestře se narodila holčička a předem bylo rozhodnuto, že se stanu její kmotrou. Všechno bylo jinak, protože sestra popletla jména a místo Pavly se stala moje neter Petrou.

Děti rostly jako z vody. Po porodu jsem byla brzy zase jako proutek, zatímco sestra se zakulatila a každým rokem jí nějaké další kilo přibýlo. Všimla jsem si, že švagr čím dál víc po mně pokukuje, vyhledává mou společnost, prostě motal se kolem mě jako mlsný kocour. Jednou se ke mně přitočil, objal mě a začal líbat. Děkala jsem všechno možné, jen abych se z jeho objetí vymanila, nakonec jsem do něho strčila, až

se zapotácel. Zlostně se na mě podíval, ve dveřích se obrátil a řekl: ‚Ty mrcho, já tě stejně dostanu!‘

Druhý den chodil kolem mne, jakoby se nic nestalo. Nějakou dobu byl klid, až jednoho dne ke mně přistoupil, byl milý, hladil mě po vlasech a přiškrceným hlasem prosil, abych ho neodmítala, že se mu líbím, že mě miluje, že se rozvede a začneme spolu nový život někde daleko odtud. Naštěstí byly na chodbě slyšet kroky. Rychle ode mne poodstoupil a začal cosi hledat v zásuvce u stolu. Já jsem si upravila vlasy, zástěru a co nejrychleji opustila kuchyni. S Lucií jsem se střetla mezi dveřmi a prohodila pár nic neříkajících slov.

Myslím si, že Lucie od této chvíle pojala podezření, že se mezi námi něco děje. On se mi vyhýbal a já přemýšlela o tom odjet někam hodně daleko. Rozhodla jsem se pro Vídeň. Dráha císaře Františka Josefa vedla z našeho městečka přímo do rakouské metropole, ale v době mého rozhodování bylo na trati několik měsíčních výluk z důvodu oprav železničního svršku. Nechtěla jsem dlouho čekat, a tak jsem se bez rozloučení vydala drožkou do Gmündu a odtud vlakem s tří a půlletým synem dorazila do města mých snů.“

Ester podepřela otcí hlavu poduškou a odešla uvařit kávu. Paulina vyňala z kabely několik fotografií a dala je kolovat. Ke každé přidala několik úsměvných slov. Ruth zavzpomínala na prázdniny, když jako devítiletá holčička navštívila Vídeň. Všechno se jí zdálo pohádkové, kouzelné, jako z jiného světa. Ulicemi projížděly fiakry, muže v uniformách doprovázely krásné ženy a v úzkých uličkách bylo před obchody vystaveno zboží, které lákalo kolemjdoucí koupit svým milovaným něco na památku.

Ticho prolomila Ester, která se nemohla dočkat dalšího povídání, a všichni přítomní se k ní přidali.

„Když jinak nedáte, tak vám povím o mých největších láskách, přátelství, závisti a pokrytectví, které mě provázely v tomto nezapomenutelném městě mých snů. Ubytovala jsem se u bezdětné vdovy po c. k. obrstovi paní Langmüller. Byla to vzácná žena. Dodnes jsem jí vděčná za to, co pro nás udělala. Její muž zemřel pod kopyty koně na překážkové dráze a od císaře byla dobře finančně zabezpečena. Nepotřebovala peníze, potřebovala spřízněnou duši a tu ve mně po krátké době našla. Jmenovala se Emily, ale její muž jí říkal Lili. S Lili jsme společně hospodařily, chodily s Eugenkem po různých zábavných atrakcích, chrámech, kostelech a památkách. Můj syn měl dvě matky. Vlastní byla Mutti Pavla a ta druhá Lili.

Přestože Emily von Langmüller neměla moc přátel, asi po dvou letech společného pobytu jsem se vracela z města a v salonku pro hosty seděl muž v uniformě. Na stole byla obrovská kytice růží a dvoupatrová bonboniéra.

Jakmile mne spatřil, svižně se postavil, políbil mi ruku a představil se: „Jmenuji se Joachim Hans-Dietrich von Rosenbaum, generální inspektor c. k. kavalerie. Madmazel, vím o vás všechno od madam von Langmüller a lituji, že jsem vám nemohl pomoci, když jste pomoc potřebovala. Bylo by mi ctí být vaším přítelem, ochráncem a pomocníkem a napravit, co jsem zameškal.“

To víte, že jsem byla rudá jako kytice růží, kterou druhý den přinesl s omluvou, že včera se na mne nedopatřením nedostalo.

Ve svátečních dnech nás seznamoval s pamětihodnostmi města, navštívili jsme Schönbrunn, katedrálu a chrámy, dětské atrakce v Prateru, zoo se spoustou exotických zvířat a pro odpočinek kavárnu Miramare s pravou vídeňskou kávou a šlehačkovým pohárem pro malého Eugena. Konečně se mu splnilo dětské přání mít dědečka.“ Vypravěčka usrkla

z poháru trochu vína, chvíli se přehrabovala v kabele a mile se usmála, když našla, co hledala. Na zahnědlé fotografii stál muž v generálské uniformě, vyšší, štíhlé postavy s pomalu ustupujícími vlasy, tmavým knírem, krátkými lícousy zakončenými hustou bradkou. Čtyřicátník, ale každý by mu hádal o deset let méně.

„Po roce přátelství mě pozval do Vídeňské opery na představení Traviaty. Společně s Lili jsme navštívily známou švadlenu, slečnu Max-Brezinovou, která šla pro mladé šlechtičny podle poslední francouzské módy. Ukázala nám katalog a po dlouhém rozhodování jsme se shodly na decentních slabě narůžovělých šatech s poodhalenými rameny. Část nad pasem zvýrazňovala ženské přednosti a rozšířená sukně měla po levé straně úzký pruh třpytivých kamínků. Už ve vestibulu jsem vzbudila velkou pozornost pánů a pohrdlivé úsměvy dam. Můj průvodce ve sváteční generálské uniformě mě představil svým kolegům jako přítelkyni madam von Langmüller. Všichni se mi dvořili, zatímco jejich společnice se tvářily poněkud kysele. To nejhorší mě ještě čekalo. Můj průvodce mě upozornil, že následující setkání bude méně příjemné. Já bych řekla, že bylo hrozné.

V lóži seděla dáma s bílou parukou protkanou stříbrnými nitkami, vráskami na vyhublém podlouhlém obličejí, z něhož vyčníval špičatý nos, s odhalenými rameny a vyčnívajícími klíčními kostmi. Sotva nás spatřila, přiložila si k očím zlatý lornon a než generál stačil něco říct, spustila: ‚I vy jeden filuto, slyšela jsem vás, když jste představoval svou průvodkyni jako přítelkyni vaší přítelkyně madam von Langmüller. Zdá se mi, drahoušku, že těch přítelkyň máte poněkud více. Budejte si muset dát pozor, abyste si je nepopletl.‘

Můj společník jí políbil ruku, popřál hezký prožitek, já jsem udělala pukrle a chtěli jsme se co nejrychleji vzdálit.

„Miláčku, ještě jste mi o sobě nic nepověděla,“ obrátila se ke mně opět s lornonem, aby si mne lépe prohlédla.

Zrudla jsem až do kořínků vlasů.

Situaci zachránil můj průvodce: „Paní hraběnko, moc se omlouváme, snad příště,“ s omluvou mě odvedl a já byla ráda, že mám nepříjemné setkání za sebou.

Hraběnka Claudia Anna Maria von Draxler byla největší drbna ve Vídni. Co nevěděla, to nepověděla, leccos si vymyslela, přikrášlila nebo naopak. Říkalo se, že má styky s císařsko-královským dvorem, a proto se jí každý vyhýbal.

Dalšímu setkání s hraběnkou na vídeňském parkuru jsme se už nevyhnuli. Z daleka na nás mávala, a tak nezbylo nic jiného než postoupit ceremoniál dvorní etikety, políbit ruku, udělat pukrle a vyslechnout její dotěrné otázky. Tentokrát nás překvapila. „Vy jeden tajnůstkáři,“ spustila, „doneslo se mi, aniž bych vyzvíдалa, všechno o přítelkyni přítelkyně paní von Langmüller a vypadá to, že vám tahle kráska učarovala a chystáte svatbu. Nevím sice kdy, ale vím kde. Nemohli jste si vybrat lépe než benediktinský Schottenkirche, Chrám naší milé paní. Úplně s vámi souhlasím.“

Von Rosenbaum se opět mírně uklonil: „Vaše hraběcí milosti, vaše informace jsou obdivuhodné. Svatba se uskuteční první neděli po masopustu, nikoli v Chrámu naší milé paní, ale v Karlskirche, kostele svatého Karla Boromejského.“

Odpověď bylo pouze „ách!“ a dlouhá pauza.

„Prosím vás, co jste jí to povídal? Zítra to bude vědět celá Vídeň,“ povídám.

Odpověď mi bylo: „Liebe Paulina, mrzí mě, že se o našem sňatku prvně dověděla Gräfin von Draxler, naše milá paní hraběnka, zdvořile řečeno, huba nevymáchaná, mezi důstojníky zvaná Drecksler. Tímto vás, geliebten Paula, žádám o ruku. Zítra si vyberete na Marienstraße v nejznámějším vídeň-

ském klenotnictví Ehrenberger prstýnek podle vlastního uvážení.

Nevěděla jsem co říci. Se slzami v očích jsem ho beze slova políbila. Večer jsem se svěřila Lili a požádala ji o radu.

„Tady je každá rada drahá,“ pravila. „Náš dávný rodinný přítel generál von Rosenbaum je ušlechtilý člověk, lepšího bys marně hledala. To je můj názor. Mnohem důležitější je, co říká tvoje srdce.“

A moje srdce řeklo ano.

Majitel klenotnictví nás posadil do salonku, pohostil kávou se šlehačkou a vídeňskou specialitou, dortem od Sachera, s čokoládovou polevou a meruňkovou náplní. Potom přinesl prosklené plató s prstýnky.

Prohlížela jsem si jeden po druhém a nemohla si vybrat. To se opakovalo i u druhého a třetího plata. Bože, jak si z té krásy vybrat! Klenotník se usmál, požádal mě o ruku, kterou políbil a na prst mi navlékl skvost, který přinesl v etuji ze zvláštní skříňky. Ten a žádný jiný, napadlo mě! Oba přítomní muži, jakoby četli mé myšlenky, se na sebe podívali a malým kývnutím hlavy můj výběr schválili.

„Madam, máte vytríbený vkus. Jako dárek přijměte ode mne tento zlatý řetízek se zirkonovým přívěskem, který vaši lásku ochrání.“

Svatba se konala 29. února roku 1876 v Karlskirche za účasti dvou svědků, Emily von Langmüller a majitele klenotnictví Ehrenberger, dlouholetého přítele mého budoucího muže.

Svatbu nestihla hraběnka von Draxler, protože můj budoucí manžel se ráno v den svatebního obřadu domluvil s oddávajícím o posunutí začátku o hodinu dříve.

Za zvuku varhan jsem v pětadvaceti letech řekla své ano o patnáct let staršímu generálu Joachimmu Hans-Dietrichovi von Rosenbaum.“

Ticho v salonku bylo přerušeno potleskem posluchačů. Paula přistoupila k mlčícímu Fleischmannovi, pohladila ho a políbila na čelo.

„Nebud' smutný, Eugenku, dobrá věc se podařila. Prožila jsem krásný život. Od té doby uteklo pětatřicet let. Vlasy nám zešedivěly, v poledne mám chuť na pravý Wiener Schnitzel a objednáám si lososa a zeleninový salát. Lososa nenávidím a listy salátu jakbysmet. Věčně hledám brýle a v bláhové naději, že omládnou, nosím v kabelce rtěnku, pudřenku, flakon di Roma a hřeben a tajně se zkrášluji.

To, co mi dnes skutečně pomohlo, bylo setkání s vámi. Potřebovala jsem se vypovídat, svěřit, ale chyběla mi odvaha. Můj obdiv patří moudré ženě, paní Ruth Fleischmannové. Odpustit tomu, kdo tě zklamal, zaslouží náš obdiv.“

Druhý den začalo sněžit. Dopoledne se Paula se synem a Ruth vypravili do městečka navštívit Ester a Ignáce Götzovi.

Ester je pohostila, jak jinak než tradičními macesy, které upekla na jejich počest. Ignác poděkoval Ruth za pozvání na večerní vyprávění Pauliny von Rosenbaum a odešel do krámků, protože každá koruna je dobrá. Největší radost měla patnáctiletá Judita. Paulin životní příběh bylo úplně něco jiného než vyprávění v dějeprově nebo při náboženství o prorocích.

K večeři Elis uvařila Wiener Schnitzel s bramborovým salátem, jídlo košer a zároveň zapovězenou krmí paní Pauly. Už samotná vůně přilákala do kuchyně doktora, který měl macesů plné zuby a s úsměvem čekal na reakci své matky. Ta se jen při společné večeři usmála a prý aby neurazila, požádala o malý přídavek.

„Jen si vezměte, jsem ráda, že vám chutná. Ony ty listy jsou dobré tak pro králíky,“ zhodnotila situaci kuchařka a přidala oběma hostům řízek jako sloní ucho.

Po večeři se všichni se sklenkou vína usadili kolem Pauly, služka přiložila polínko do krbu a životní příběh von Rosenbaum pokračoval.

„Druhý den si celá vídeňská noblesa povídala o naší svatbě. Draxlerová se postarala o podrobnosti, jen o mé rodině zůstal zatím velký otazník. To se brzy změnilo a podrobné informace se dostaly přes hraběčína známého k císaři. Ten si přečetl můj životopis a návrh na manželovo přeložení z habsburské metropole do Štýrského Hradce bez mrknutí oka podepsal.

O pět let později jsme se stěhovali opět na nižší post do Salzburgu, kde syn, tentokrát jako Joachim Eugen von Rosenbaum, složil na gymnáziu zkoušku z dospělosti. Zpráva o adopci syna se dostala na stůl císaře zase s návrhem na přeložení, tentokrát až na samý konec monarchie do Innsbrucku. Na to manžel reagoval podáním žádosti o propuštění ze služeb armády a okamžité penzionování.

Na odpověď jsme nemuseli dlouho čekat. Císař, zřejmě s radostí, souhlasil a do měsíce manžel dostal vyrozumění a slušnou penzi, která nás finančně zabezpečila, s nabídkou místa generálního konzula v sousedním Švýcarsku.

Co jsme si mohli víc přát. Švýcarsko bylo od roku 1848 federativní republikou, názorově úplně odlišnou od prohnilé rakouské monarchie. Konečně jsme mohli žít bez obav z dalšího stěhování. Manžel věděl, že jmenování konzulem bylo jednak trestem a současně gesto císaře ukázat Švýcarům, že šlechtický stav nelze jen tak nějakou konstitucí z historie odepsat.

Můj syn Eugen Joachim říkal manželovi otče a on jemu synu. Byl mezi nimi krásný vztah zkušeného člověka a mladíka s životními pochybnostmi, tápáním, obavami a třeba prvním zamilováním.

Manžel nám vyprávěl, že jeho dětství bylo doprovázeno

neustálými příkazy, rozkazy a výčitkami pedantského otce, který ho připravoval na bezmeznou poslušnost v císařské armádě. Každé nesplnění rozkazu trestal zákazem zábavné činnosti, a tak žil v neustálém strachu a obavách.

Říkal si, že bude vychovávat své děti vlídným slovem a v přátelském duchu. Bohužel, vlastní děti neměl, a tak s pravou otcovskou láskou vychovával mého syna.

V roce 1860, v pětadvaceti letech, se oženil s dcerou bohatého vídeňského obchodníka, mladičkou Dorotheou Wilhelminou Bürgermaierovou, nadanou klavíristkou. Přes své mládí věděla, co chce v životě dokázat. Jejím cílem bylo stát se obdivovanou umělkyní a vše ostatní muselo ustoupit do pozadí. Bála se otěhotnět, a tak také vypadal jejich společný manželský život. Podle jejich slov narozením dítěte ztrácí žena nejen svůj půvab, ale i osobní svobodu.

V pětadvaceti letech se stala klavírní virtuoskou a pod jménem Dolores Bürgermaier von Rosenbaum vystupovala ve šlechtických salónech, dopoledních matiné a večírcích, koncertovala nejen ve Vídni, ale po celé Evropě.

Jejich manželství-nemanželství skončilo po deseti letech. O tom, že se stal vdovcem se dověděl z Wiener Morgenzeitung. Na úvodní stránce byl tučným písmem nápis: SLAVNÁ DOLORES ZASTŘELENA a připojen komentář: Včera v nočních hodinách byla v Budapešti v hotelu Arany Rózsa zastřelena hraběnka Dorothea Wilhelmina Bürgermaier von Rosenbaum.

Při identifikaci zemřelé se manžel dověděl, že po koncertě důstojníci z místní posádky umělkyni blahopřáli k úspěchu a poté seděli u stolu, popíjeli víno, hlasitě se bavili, zpívali arie z Verdiho Traviaty a kabaretní popěvky a tančili kankán. Dolores upíjela víno, ale její pozornost upoutal mladý důstoj-

ník, se kterým koketovala a k půlnoci se s ním nepozorovaně vytratila na pokoj.

U soudu získal manžel další informace. Mladý krasavec byl gróf Arpád Sépeši, o deset let mladší kadet než jeho milenka. Soudce požádal obžalovaného o podrobný popis události a přísedící se usmívali, jaké pikantnosti vyjdou najevo. Upozornil ho, že pro soudní tribunál jsou důležité jakékoli podrobnosti, které mohou ovlivnit závěrečné rozhodnutí o výši trestu a jakýkoliv stud či ohled k zavražděné není na místě.

Mladý důstojník vypověděl, že s umělkyní se viděl poprvé a podlehl jejím vyzývavým úsměvům naznačujícím, že se jí líbí. Asi ve dvě hodiny po půlnoci mu nepatrným pohybem hlavy naznačila, aby se od stolu vzdálil. Na chodbě mu beze slova podala klíče od pokoje a sama se vrátila do poloprázdného salonku. Po několika minutách se omluvila a alkoholem unavenou společnost opustila. Tiše zaklepala na dveře svého pokoje a po vstupu začala ze sebe trhat šaty. „Schnell, Nacht is kurz. Schade jede Minute!“ zvolala. Stála před ním nahá, krásná, přitažlivá, neodolatelná. Podle jeho slov byla nespoutaná dračice, znalec Kámasútry, chtivá, stále neuspokojená.

Prožili spolu noc plnou vášně a k ránu, když unaven zavřel oči, začala s ním třást. Oblékla si župánek, vrhala po něm předměty z nočního stolku, poté vázu s květinami, jeho šaty a křičela, že tak nemožného milence si nepředstavovala. Jeho výkon doprovázela nadávkami nejhrubšího rázu a zesměšňováním jeho mužství. Otevřela dveře a křičela, ať vypadne. Nahého, s uniformou v náručí ho vystrčila na chodbu.

Zostuzený mladík si všiml na zemi vypadlé pistole, uchoopil ji a střelil. Patrně i v tom citovém rozpoložení dobře mířil. Přivolaný hotelový lékař mohl konstatovat jen smrt.

V novinách byly zveřejněny další nechutné podrobnosti. Před vynesením rozsudku přečetl soudce písemné výpovědi